

De Zuidwaterlinie Noord-Brabant

2020 – 2021

Jan Brok en Jan Aartsen

De Zuiderwaterlinie Noord-Brabant.

Voorwoord.

De Zuiderwaterlinie is de oudste en langste waterlinie van Nederland. Deze waterlinie loopt van Bergen op Zoom naar Grave. Het is een ketting van 11 vestingsteden. De steden zijn allemaal verbonden door rivieren. Sinds de 80 jarige oorlog werd de waterlinie ingezet als verdedigingsmiddel. Na de strijd tegen de Spanjaarden deed de waterlinie dienst tegen de Fransen en Belgen. Na de Tachtigjarige Oorlog raken de verdedigingswerken in verval. Daarom ontwerpt Menno van Coehoorn in de 17^e en 18^e eeuw een lange ketting van verdedigingspunten: De Zuiderwaterlinie. Tijdens de 2^e wereldoorlog verloor de linie, door de komst van de vliegtuigen, zijn belang als verdedigingslinie. In 1952 werd de Zuiderwaterlinie opgegeven als verdedigingslinie. De wandeling loopt via genummerde wandelknooppunten. Op de paaltjes van de wandelknooppunten zijn ook de symbooltjes van de Zuidwaterlinie met richtingspijl aangebracht.

De Route

De route loopt van Bergen op Zoom naar Grave en passeert de 11 Brabantse vestingsteden, Bergen op Zoom, Halsteren, Steenbergen, Willemstad, Klundert, Zevenbergen, Geertruidenberg, Heusden, 's-Hertogenbosch, Megen, Ravenstein en Grave.

De route is ca. 290 km lang. Er wordt gelopen over onverharde paden, en over verharde wegen en paden.

De routeaanwijzingen bestaan in hoofdzaak uit knooppunten van de wandelkaarten van Noord-Brabant. Deze zijn bij ons wel bekend.

=====

Dag 1: 7 september 2020. Bergen op Zoom – Dinteloord: 36 km

Vandaag gaan Jan Brok en ik beginnen met het Zuiderwaterlinie wandelpad. De trein vertrekt om 7.52 uur in Etten-Leur. Corrie brengt mij naar het station. Als de trein arriveert, zit Jan al in de trein. Hij is in Gilze-Rijen ingestapt.

In Roosendaal stappen we over op de trein naar Bergen op Zoom.

Om 8.15 uur zijn we in Bergen op Zoom.

We gaan eerst koffie drinken in een restaurant tegenover het station.

Ik haal de spullen uit mijn rugtas, die we onderweg nodig hebben.

Om 8.45 uur gaan we op pad.

Een bezoek aan het historisch centrum slaan we over, omdat we dat wel kennen.

De 1^e aanwijzing voor de Zuidwaterlinie is vlakbij het station. Het is Knooppunt 20. Onder het nummer staan pijlen met nummers voor de richtingen. Wij moeten richting 42 volgen. Het onderste pijltje is voorzien van het logo van de Zuiderwaterlinie.

Al vrij snel komen we bij het Fort de Ravelijn op de Zoom. Bij de ingang staan 2 vlaggenmasten met vlaggen met de tekst: Zuiderwaterlinie.

Vanaf dit fort werd Bergen op Zoom verdedigd en had de naam onneembaar te zijn.

Het fort bestaat uit een verhoging van zand met daar achter kanonnen. Aan de rand van de stad komen we bij Fort

Prinsen. Het fort dateert uit de 19^e eeuw.

Buiten Bergen op Zoom lopen we richting Halsteren.

Als we door een bos lopen, zijn de aanwijzingen zeer beperkt. Het gevolg is, dat we van de route geraken. Met behulp van GPX lopen we vrij snel weer op de route.

Om ca. 10.00 uur arriveren we bij Fort de Roovere. Dit fort is weer voorzien van vlaggen.

Het ontwerp van een liniewal dateert uit 1698 en is van Menno van Coehoorn.

Er is nog ca. 1 km van bewaard gebleven. Het is het grootste fort van de waterlinie.

De uitkijktoren Pompejus is al van verre te zien.

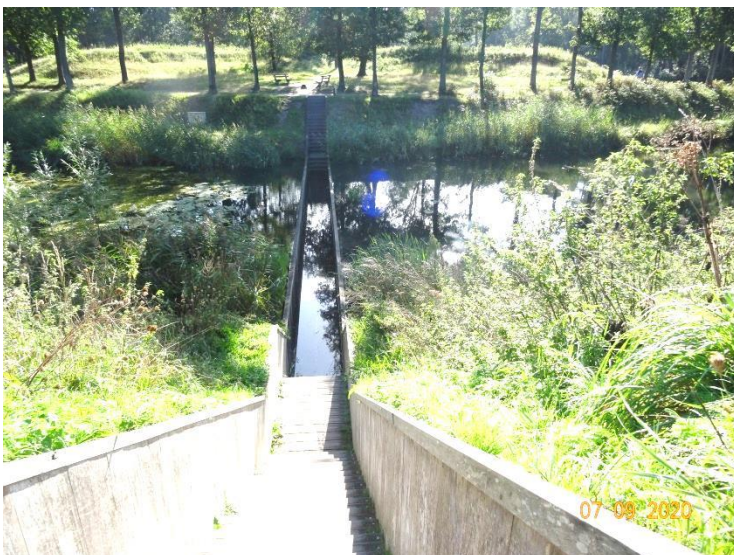
Als we er arriveren, gaan we via de trappen naar boven. Volgens Jan zijn het 125 treden. Ik ben hier al vaker geweest tijdens een wandeling, maar ik ben niet eerder naar boven geweest.

Boven hebben we mooie uitzichten over de verre omgeving. We zien Halsteren liggen en in de verte Bergen op Zoom.

Ik kan hier mooie foto's maken, ondanks dat toch een beetje heilig is. Als we weer beneden zijn, lopen we naar de Mozesbrug. Dit is een houten bak met een breedte van ca. 1 meter en

met een hoogte van ca. 1,25 meter. De bak loopt van de ene oever naar de andere.

Helaas staat er nu water in de bak.

We besluiten maar om te lopen. Volgens enkele wandelaars is de afstand kort en zouden we vrij snel aan de andere kant kunnen zijn. Zij geven aan hoe we het beste kunnen lopen.

Het blijkt niet zo eenvoudig. We lopen een bos in over een bospad. We zien regelmatig knooppunten, die niet voor

ons zijn.

We lopen m.b.v. GPX naar een verkeersweg, die verderop weer de route volgt. We lopen met een grote omweg.

Uiteindelijk zien we weer nummers, die we moeten volgen naar onze route. We hebben zeker 5 kilometer extra afgelegd. We komen uit bij de N259 en lopen even naast deze weg. Als we de weg verlaten, komen we op een graspad met links natuurgebied en rechts grasland. Regelmatig komt het voor, dat we geen aanwijzingen zien. Het komt ook voor, dat de paaltjes in de begroeiing staan.

Het weer is uitstekend. Op een bank eten we wat en korten we onze broek in. We gaan richting Welberg. Dit is een klein plaatsje vlakbij Steenbergen. In Steenbergen passeren we de sportaccommodatie, waar we vaak gestart zijn voor een wandeling in

Steenbergen. In Steenbergen lopen we naar het centrum om koffie te drinken. Bij een bakker kunnen we koffie drinken. De bakkersvrouw wil voor ons wel koffie zetten. We nemen er een puddingbroodje bij. De koffie hoeven we niet te betalen. Dat is voor het gezelschap, zegt ze. Ze is bijzonder aardig en is

nieuwsgierig naar onze wandelingen. Na de koffie lopen we terug naar de route. Vanaf hier gaan we een route lopen met weinig knooppunten of aanwijzingen. Het zijn ook lange stukken.

Het is nog ca. 12 kilometer naar Dinteloord en we lopen naast een verkeersweg.

Na enige tijd worden de aanwijzingen beter.

Naast de Zuidzeedijk staat een bank en kunnen we een broodje eten.

Als we verder willen gaan, twijfelen welke richting we moeten gaan. Jan is overtuigd, dat we rechtsaf moeten. Ik denk linksaf, maar volg Jan. Onderweg word ik steeds meer ervan overtuigd, dat we verkeerd lopen.

Na 1 kilometer zijn we ervan overtuigd, dat we in de verkeerde richting lopen. Jan is het met mij eens. Dat doet hem wel pijn. Ik merk het.

We lopen terug en passeren de bank waar we een kwartier eerder gezeten hebben. We lopen steeds over asfalt.

In de verte zien we Dinteloord liggen.

Om ca. 17.00 uur zijn we in Dinteloord. Het Hotel Havenzicht hebben we snel gevonden. We worden ingeschreven en drinken we eerst wat.

Onze kamer is een nette kamer op de 1^e verdieping. De trap is zeer smal en steil. Een nadeel is, dat het toilet beneden is.

Na het douchen, eten we in dit hotel. Het weer is zo goed, dat we op het terras kunnen eten.

In het restaurant worden de regels van de corona niet erg nageleefd. Er zitten een aantal gasten, die waarschijnlijk op het industrieterrein Moerdijk werken. Ze zitten erg dicht bij elkaar en drinken een biertje.

Buiten staan de tafels op een goede afstand.

Ik eet vandaag sliptong met frietjes. Jan neemt een maaltijdsalade. Hij heeft geen zin in frietjes, want die heeft hij al 3 dagen gegeten, zegt hij. Het smaakt prima.

Om 19.30 uur zijn we weer op onze kamer.

Ik ga mijn dagboek schrijven. Vanavond wordt de wedstrijd Nederland – Italië gespeeld en wordt op tv uitgezonden. Dan wil ik klaar zijn met schrijven.

De uitslag wordt 0-1 voor Italië.

=====

Dag 2: dinsdag 8 september 2020. Dinteloord – Klundert: 32 km.

Na een redelijke nachtrust vertrekken we om 7.45 uur. Het is 17 graden. Het is heerlijk weer.

Als we de straat uitlopen, zijn we weer op de route en lopen over de brug over de Dintel.

We gaan naar Willemstad en lopen tussen de weilanden over de Sabinaweg.

Onderweg eten we op een bank een broodje, want we hebben niet ontbeten in het hotel. Een ontbijt was nogal prijzig.

Het is nu toch wel fris door de wind en dauw.

Na ca. 8 kilometer komen we bij Fort Sabina. Het fort is helaas gesloten. Alle

forten, die we tot nu gezien hebben, zijn gesloten op maandag en dinsdag.

Dit fort is een van de meest intacte forten in Brabant. We lopen over de Hellegatseweg richting het Volkerak en Willemstad.

Hier stond vroeger de vesting Ruigenhil, vernoemd naar het ruige moerasachtige landschap. Willem van Oranje maakte hier een versterking van. Later kreeg de stad de naam Willemstad.

We passeren de Zuider en Noorder

Voorhaven en de Volkeraksluizen.

We lopen onder de A29/59 door.

Na het Zwanenmeer lopen we door een bos met mooie padjes. De wind waait hier niet als op de dijk.

Om 11.15 uur zijn we bij de wallen om Willemstad. Deze gaan we volgen. Het is leuk hier te wandelen over de wandelpaden tussen bomenrijen. Het park is goed onderhouden en het ziet er erg mooi uit.

Als we in het centrum komen, gaan we eerst koffie drinken met iets lekkers.

Het hotel staat aan een mooie gracht met op de kop een klokkentoren.

Om 11.00 uur speelt de klok een melodie, die erg mooi klinkt.

Om 11.15 uur gaan we verder.

Als we Willemstad willen verlaten, is het niet eenvoudig de route vinden. Met wat hulp van “Willemstedelingen” vinden we de route.

We komen op de Oostdijk. De dijk loopt richting Klundert. Het waait hier weer behoorlijk. Het is niet aangenaam.

Het is een rechte dijk van ca. 6 kilometer.

We proberen zoveel mogelijk achter de dijk, uit de wind, te lopen.

We passeren het monument “de Wachter”. Het monument is een grasheuvel begroeid met diverse soorten gras, wat een leuk effect oplevert. De bovenzijde

is metselwerk. Het monument is een herdenking aan de watersnoodramp van 1953.

Naast het monument staat een zuiltje met daarop de tekst:

“Doorbraak 1 februari 1953 en gedicht op 4 maart 1953”.

Tussen Willemstad en Klundert liggen 2 forten. Het fort Bovensluis kreeg in de jaren 50 een andere bestemming. Door de dikke muren was het uitstekend geschikt als koelhuis voor de aardappelen.

We passeren camping Bovensluis en het gehucht Tonnekreek.

Om ca. 12.45 uur staan we aan de rand van Klundert.

Ik bel Jac, dat we om ca. 13.45 uur bij knooppunt 13 zullen zijn. Jac moet nog taalles geven en zal later komen.

Wij vervolgen de route over de dijk om Klundert. Het is een mooie dijk.

Via de buitenrand komen we bij knooppunt 13, waar ik met Jac heb afgesproken.

We wachtten op een bank bij een dierenparkje. In het dierenparkje lopen veel

dieren, waaronder een paar hele dikke minivarkentjes.

Jac arriveert om 15.30 uur.

We rijden naar mijn thuis, waar Jan en ik overnachten.

Als we bij ons zijn, drinken we eerst wat en om 16.45 uur kunnen we eten.

Corrie heeft lekker gekookt.

We eten aardappelen, slaboontjes en een blinde vink. Als nagerecht krijgen we yoghurt met fruit en walnoten.

We spreken met Jac af, dat hij ons om 7.15 uur ophaalt en weer terug

naar Klundert brengt.

Jan en ik maken met de hond nog een wandeling.

Ook krijgt Jan nog een rondleiding door de tuin.

Daarna ga ik mijn dagboek schrijven en gaan we op tijd naar bed.

=====

Dag 3: Woensdag 9 september 2020. Klundert – Made: 31 km

Om 6.15 uur staan we op. Het was fijn om thuis te slapen.

Ik kan nog geen krant lezen, want die komt later vandaag.

Om 7.00 uur ontbijten we. Corrie heeft de broodjes voor onderweg al klaar gemaakt.

Jac arriveert om 7.15 uur.

Na de koffie vertrekken we naar Klundert. Jac zet ons weer af bij het

dierentuintje. De varkentjes slapen nog, want we zien ze niet.

We lopen richting Zevenbergen. Het

weer is weer goed. Het is nu 18 graden, prima om te wandelen.

Buiten Klundert is een groot industriegebied. Dit is nieuw voor mij. Ik heb dit niet eerder gezien.

We lopen door het gehucht Pelikaan. Hier heb ik ook nog nooit eerder van gehoord.

Als we net in Zevenbergen komen, lopen we door een mooi park met een aantal mooie, grote treurwilgen.

Het gebied om Zevenbergen liep tijdens de watersnood voor 2/3 deel onder water. De stad zelf bleef gespaard.

In het centrum komen we bij de

nieuwe haven. Deze haven is vroeger gedempt vanwege de stank en vervuiling.

Deze wordt nu in ere hersteld.

Het wordt mooi. De

kademuren worden

gemetseld. Nu is al te zien wat

het uiteindelijke resultaat zal

worden. Het trottoir is aan

één zijde al gereed.

Volgens de krant lopen de

werkzaamheden vóór op de

planning en zal de oplevering

dit jaar nog plaats vinden.

We passeren Bakker Bart. We hebben zin in koffie. We nemen koffie met een appelflap. We verwennen ons goed deze week. We vervolgen onze route naast de toekomstige haven. Als we weer terug op de route zijn, gaan we richting de spoorwegovergang

en de Hazeldonkse Zandweg.

We volgen deze tot over de Zevenbergse brug in Zwartenberg. Over de brug

gaan we linksaf de Zeedijk op. Dit is voor mij bekend gebied. We lopen naast de Mark. Een paar kilometer verder komen we bij het café de Elsakker en drinken hier koffie. Daarna lopen we richting de

A16. De route loopt parallel aan de A16 en over de Mark.

We maken nog een lus en lopen daarna op de Schuivenoordseweg richting Terheijden.

Het is een weg in een landbouwgebied.

In de verte zien we de kerk van Terheijden staan. Vlakbij ligt de A59. Er rijdt veel vrachtverkeer over deze weg.

In Terheijden komen we bij de molen de Arend.

Achter de molen gaan we op een bank een broodje eten.

Als we weer verder gaan, komen we bij de Kleine Schans. Deze is gebouwd door de Spanjaarden om de scheepvaart op de Mark en de verbinding Breda-Moerdijk te beschermen. In 2013 is de Kleine Schans gerenoveerd. Rondom de

Kleine Schans loopt nu een mooi wandelpad.

In Terheijden is een jachthaven. Het is nu rustig in de haven.

We lopen langs het Markkanaal het dorp uit en lopen richting Made.

Op deze weg fietsen veel schoolkinderen. Zij zitten waarschijnlijk op de middelbare school in Made.

Aan het eind van deze weg lopen we over mooie zandpaden tussen struiken en bomen.

We arriveren bij knooppunt 6. Hier verlaten we de route en lopen naar Ton, waar we zullen overnachten. Het is nog ca. 1,5 kilometer.

Om ca. 15.30 uur arriveren we bij Ton en Martin. Ton is nog niet thuis. Zij moet assisteren bij een kinderfeestje.

Martin schenkt ons iets te drinken in. Het is gezellig kletsen.

Om ca. 16.30 uur komt Ton thuis. Ze is blij ons te zien.

Ze begint al snel met het bereiden van de maaltijd.

Het wordt een andijviestamppot met spekjes en gebakken spek. Als nagerecht wordt Griekse Yoghurt met ijs en walnoten geserveerd. Het is een heerlijke maaltijd. We praten gezellig. Ton en Martin zijn gezellige praters.

Na de koffie ga ik op mijn kamer schrijven.

Om 20.30 uur ben ik hiermee klaar en ga naar beneden.

We gaan een spelletje “Mens erger je niet” spelen.

Er ontstaat grote hilariteit, als iemand eraf wordt gegooid. Ik ben nogal eens het slachtoffer.

Tijdens het spel drinken we een borrel. Ik drink, sinds lange tijd weer eens een whisky.

De grootste “Mens Ergeraar” is Jan. Hij is ook de grote winnaar.

Om 22.15 uur stoppen we en gaan Jan en ik slapen.

=====

Dag 4: donderdag 10 september 2020. Made – Oosterhout (Dongen): 28 km.

Om 6.45 uur staan we op. Ton en Martin zijn druk in de weer met het ontbijt.

Om 7.15 uur ontbijten we. Ton en Martin hebben voor een geweldig ontbijt gezorgd. Broodjes, krentenbollen, meerdere soorten beleg en jam. En ook nog 2 eitjes per persoon. Ik ontbijt goed. We maken nog een paar foto's voor de whatsapp groep. Hier zal wel gereageerd worden op de goed gevulde tafel.

Om 7.45 uur zijn we klaar

voor vertrek. We moeten weer ca. 2 kilometer lopen naar de route.

Om 8.30 uur zijn we weer bij knooppunt 6, waar we gisteren de route hebben verlaten en lopen verder door het bos.

We lopen nu richting Breda en komen bij de Mark, die we een tijdje gaan volgen over een geëgaliseerd karrenspoor.

Ik maak een foto en bemerk later, dat ik mijn routepapieren ben

verloren. Ik kijk om en zie in de verte iets wits op het pad liggen. Dat moeten mijn

papieren zijn. Ik loop terug om deze weer op te halen.

Verderop komen we bij een brug. De brug is helemaal ingepakt. Er wordt onderhoud gepleegd. Vorige week zaterdag waren wij ook hier.

We moeten de route aanpassen en lopen door naar de Terheijdensebrug.

We gaan over de brug en gaan richting Breda lopen via de Terheijdenseweg.

Bij een bedrijf gaan we op een paar betonblokken zitten om wat te eten. Er passeren hier vrij veel fietsers en wandelaars. Bijna iedereen groet ons. Ze hebben misschien medelijden met deze “zwervers”.

Het is flink opgewarmd. We trekken onze jas uit en ritsen onze broek af.

Iets verder komen we weer op de route, de Hartelseweg.

We lopen langs de Strikberg en de Spinolaschans. Het waren allebei verdedigingswerken.

We volgen weer de route. Na 20 minuten komen we weer op de route, waar we eerder al geweest zijn. We hebben iets niet goed gedaan. We gaan weer de route volgen en letten op, waar het is fout gegaan.

We constateren, dat een paaltje slecht zichtbaar is door de begroeiing.

We komen op een breed graspad, dat pas gemaaid is. Het gras ruikt lekker.

De sloten zijn pas schoongemaakt. We zien een soort kreeft, die door het gras kruipt. Ik maak er een foto van om thuis uit te zoeken wat voor dier het is.

(op de TV zie ik, dat het een Amerikaanse rode rivierkreeft is. Deze kreeft komt oorspronkelijk uit Verenigde Staten en Mexico en is als aquariumdier hier terecht gekomen. Ze graven gangen

in de oevers en zijn daardoor schadelijk. Het dier zorgt voor ca. 800 nakomelingen.)

We lopen over een fietspad aan de noordrand van Breda met aan beide zijden sloten. Het is hier erg druk met fietsers en wandelaars.

In Teteringen komen we op het kerkplein. Het Wapen van Teteringen is op woensdag gesloten. We gaan op een bank zitten.

Als we verder gaan lopen we via Hoeveneind richting Oosterhout.

We komen bij de Vrachelse Heide. We volgen de markeringen. Vrij snel zien we geen markeringen meer. Gpx geeft ook geen uitsluitsel, waar we exact zijn. Het is een ware puzzeltocht.

Aan 2 dames vragen we naar de Polderweg. Dan zouden we weer op de route moeten zijn.

Zij geven ons de goede informatie, zodat we vrij snel weer op de route lopen. We komen bij het restaurantje Woods. Hier drinken we koffie.

Als we verder gaan komen we via een brug op de Oosterhoutseweg.

Als we deze weg volgen, komen we in het centrum van Oosterhout. We passeren het winkelcentrum Arendshof. Er staan vrij veel lege winkelpanden. Het schijnt, dat een gedeelte van het winkelcentrum een andere bestemming

krijgt.

We passeren de kerk en lopen naar het ziekenhuis.

Hier nemen we de bus naar het busstation en de bus naar Dongen. We overnachten bij Ine en Jan.

In Dongen lopen we ca. 1,5 kilometer naar het huis van Jan, waar we om ca. 14.45 uur arriveren.

We gaan op het terras zitten en krijgen van Ine iets te drinken.

De tuin van Ine (dus niet van Jan) ziet er mooi verzorgd uit. Zoals steeds krijg ik weer een rondleiding.

Om 16.00 uur krijgen we van Ine een heerlijke kop tomatensoep.

Na het douchen, kijken we nog even naar de finish van de Tour de France.

Om 17.00 uur gaan we eten. Ine heeft macaroni met spinazie klaar gemaakt. En als nagerecht yoghurt en bramen uit eigen tuin. Het smaakt prima.

We bekijken op internet de terugreis van morgen van Waalwijk naar Etten-leur c.q. Dongen.

Daarna ga ik mijn dagboek schrijven.

Als ik hiermee klaar ben, kletsen we nog wat en om 22.00 uur gaan we naar bed.

=====

Dag 5: 11 september 2010. Oosterhout – Waalwijk: 30 km

Na een uitstekend ontbijt brengt Ine ons weer naar Oosterhout.

We gaan naar richting Geertruidenberg.

Op het fietspad komen we veel fietsende schoolkinderen tegen, die waarschijnlijk in Oosterhout op school zitten.

Het fietspad loopt door de Oranjepolder. Hier zijn veel windmolens en zonnepanelen gepland, maar de omgeving is het

hier niet mee eens.

We lopen over een viaduct over de A59 en gaan we naast het riviertje de Donge lopen.

We komen bij de ingang van Geertruidenberg. We kunnen koffie drinken in een Sparwinkel bij een Esso benzinestation.

We lopen langs een riviertje naar het Centrum.

Ook hier bouwde Menno van Coehoorn vestingwerken in de 18^e eeuw om de Fransen te

weren.

Geertruidenberg is een mooi oud stadje met veel historische huizen.

We passeren een oorlogsmonument. Op het monument staan vele oorlogen vermeld. Dit monument is onthuld door Prins Bernhard.

We passeren een informatiebord met daarop de van het Zuidwaterlinie met daarop de vestingsteden.

Ik maak een foto van de kerk. Een groot gedeelte staat achter de bomen.
Via een brug over de Donge komen we in Raamsdonksveer. De twee dorpen lopen in elkaar over en worden gescheiden door de Donge.

Aan de overkant van de Donge ligt Fort Lunet. Dit fort is gebouwd na de Belgische opstand in 1830.

We lopen door de hoofdstraat met aan beide zijden winkels.

We passeren een mooi mosselrestaurant Triangel. We zouden er wel willen gaan eten, maar het is nog te vroeg.

We lopen door de polder richting

Raamsdonk.

Op het marktplein is een bakker. Hier nemen we koffie met een puddingbroodje.

Om ca. 11.30 uur verlaten we Raamsdonk.

Hier komen we op het Halve Zolenpad richting Waspik.

Het Halve Zolenpad is ons wel bekend van de Kennedymars van Waalwijk.

Jan maakt mij er attent op, dat we dadelijk een monument passeren van de Halve Zolen. Dit monument is destijds onthuld door een minister. Net vóór Waspik is de route niet meer aangegeven. In het centrum is ook geen aanwijzing te vinden. Het is een heel gedoe.

Twee dames kunnen ons de route wel wijzen.

Uiteindelijk komen we bij KNP 75. Dan

mag het geen probleem meer zijn. Het grootste gedeelte is nu een rechte weg naar Waalwijk.

Het is prachtig weer met een felle zon. Het is hier genieten.

We lopen door een weiland naast een riviertje. Het is mooi en heel rustig. Het is hier wel fijn lopen.

We zien Waalwijk al liggen. Het pad is enkele kilometers lang.

Vóór Waalwijk lopen we door een nieuw natuurgebied met aan beide zijden van het pad lang riet.

Aan het eind van het pad staan we ineens bij bebouwing met nieuwe huizen in Waalwijk. Als we de Meidoornweg bereiken, verlaten we de route. We moeten naar de bushalte Noorder Allee. We komen in de straat Noorder Allee. Hier is geen bushalte. We vragen naar de bushalte. Een man wijst ons de weg naar de

bushalte. Het blijkt, dat deze wijk ook Noorder Allee heet.

Het is nog zeker 1 kilometer.

Als we bij de bushalte arriveren, kunnen we meteen instappen, nadat we ons mondkapje hebben aangedaan.

De bus rijdt naar Tilburg.

In Tilburg neemt Jan de bus naar Dongen en ik de trein naar Etten-Leur.

Vanaf het station loop ik tevoet naar huis. Om 15.45 uur ben ik weer thuis.

Dit is het einde van het 1^e deel van het Zuiderwaterlinie Noord-Brabant.

=====

Deel 2: 12 en 13 oktober 2020.

Dag 6: 12 oktober 2020. Waalwijk – Haarsteeg: 31 km.

Jan en ik gaan in 2 dagen wandelen van Waalwijk naar Maren – Kessel.
Om ca. 7.00 uur vertrekt de trein in Etten-leur naar Tilburg. Hier staat Jan al te wachten.

Vanaf hier gaan we met de bus naar Waalwijk.

Om 8.00 uur arriveren we in Waalwijk bij de bushalte Noorder Allee. Hier moeten we nog naar de route lopen.

Dat valt niet mee. Het is verder dan ik gedacht had en mijn GPX laat ons niet lopen, zoals het hoort. Meerdere keren moeten we terug of we lopen niet goed.

De afstand naar de route blijkt 4,5 kilometer te zijn i.p.v. 1 kilometer.

Om ca. 9.45 uur komen we bij KNP 50. Dat is voor ons het eerste knooppunt op de route. Hier gaan we de route vervolgen.

Een man wil ons nog de verkeerde richting uit sturen, maar daar trappen we niet in. We hebben al genoeg afgezien.

We zetten er flink de pas in, want we hebben al teveel tijd verloren. Even verder komen we bij een monument. Het lijkt een groot tandwiel. Vlakbij staat nog een vrouwtje op een grote steen.

De betekenis hiervan kunnen we niet achterhalen.

Op een bank eten we onze eerste boterham.
We passeren een mevrouw die naast haar fiets staat en foto's van de omgeving maakt. Ze vertelt, dat ze dagelijks natuurfoto's maakt en deze naar Omroep Brabant en RTL stuurt. Jan vraagt haar of ze Kivits heet. Inderdaad, dat klopt. Hij heeft vaak foto's van haar gezien bij het weerbericht op Omroep Brabant.

Ze wil ook foto's van ons maken vanachter, als we verder wandelen met de tekst: "het is vandaag mooi wandelweer".

Net voor Heusden passeren we een schans. De schans behoeft veel onderhoud. De muren scheuren en de stalen koppelbalken staan flink krom door overbelasting op de wanden.

We komen bij het gehucht Doeveren. Het is een mooi plaatsje met mooie huizen en gerestaureerde boerderijen.

We gaan nu langs de Maas lopen en zien in de verte de brug bij Heusden liggen.

We komen bij Heusden. De route loopt over de wallen rond Heusden.

De aanwijzingen zijn niet duidelijk en wij twijfelen welke richting we uit moeten.

We nemen de richting, waarvan we denken, dat het de juiste is.

Er staan geen aanwijzingen meer. We komen in de buurt van Heesbeen.

Via een flinke omweg komen we toch aan de rand van Heusden.

In Heusden gaan we bij een bakker koffie drinken.

We nemen er een appelflap bij.

Het is een leuke winkel met achterin gelegenheid om iets te eten. Aan de wanden hangen oude platen uit vroegere tijden. Het ziet er heel leuk uit. De appelflap smaakt goed.

Als we buiten komen en verder willen gaan, vraagt een mevrouw of we even kunnen helpen met het binnen halen van een zware parasol. We gaan met haar mee naar de tuin. Het is een grote, zware parasol. Een man is bezig de voet los te bouten. Het duurt even voor hij de bouten heeft losgedraaid. Daarna sjouwen we met 4 man de parasol naar de garage. Een flinke klus, maar het lukt.

In de garage staan een paar oldtimers. Het zijn een MG uit 1946 en een Citroën

uit 1952. Ze zijn helemaal gerestaureerd en zien er mooi uit. Al met al heeft het toch een half uur geduurd eer we weer verder kunnen. Heusden is een mooie oude stad met ca. 1500 inwoners. In de zomer zijn er veel toeristen. De hoofdstraat is mooi. Heusden ontstond rondom een van de oudste waterburchten van Noordwest Europa en kreeg een stadsmuur.

In 1862 ontplofte door een blikseminslag de kruittoren. De explosie verwoestte niet alleen het kasteel, maar ook een deel van de stad.

Na 1968 werd de vestingstad compleet gerestaureerd. Het Fort is nog particulier bezit.

We vragen hoe we de stad kunnen verlaten richting Herpt. Er zijn in Heusden geen aanwijzingen aangebracht.

Als we de stad uit zijn, lopen we richting Herpt. Het is nog ca. 8 kilometer naar Haarsteeg.

We passeren het Fort Hedikhuizen. Het lijkt wel op een berg zand. Even verder zien we de ingang van het Fort.

We lopen erheen en zien, dat de poort open staat. We gaan naar de binnenplaats, maar alle deuren zijn gesloten.

Er komt een man naar ons toe. Ik vraag of we geen rondleiding kunnen krijgen. Hij wil ons wel een rondleiding door het Fort geven.

Hij leidt ons in het Fort rond. Het is heel groot met veel

ruimtes.

Het Fort dateert uit 1860 en is gebouwd ter bescherming van de

nabij gelegen sluis. Deze sluis regelde het water in een groot gebied. Met deze sluis kon het hele gebied onderwater gezet worden.

Een aantal ruimtes wordt verhuurd aan een cateringbedrijf voor feesten. Er kan zelfs getrouwd worden.

De ruimtes voor de officieren zijn nog intact gebleven.

Het is 15.30 uur als we verder gaan. Het is nog ca. 4 kilometer naar Haarsteeg.

Als we om 16.30 uur in Haarsteeg zijn, zoeken we de bushalte naar Uden, waar we een hotelletje hebben gereserveerd. In Vlijmen moeten we overstappen.

Om 17.00 uur zijn we in Uden en moeten dan nog 2 kilometer lopen naar het hotel.

Het

hotel is op maandag gesloten. De sleutel moeten we ophalen bij een restaurant aan de overkant van de straat.

Het is een kleine kamer. Dit is voor ons geen probleem. Wij overnachten hier alleen.

Na het douchen gaan we eten in een cafetaria nabij het hotel.

Om 20.00 uur zijn we weer in het hotel. Ik ga schrijven en Jan gaat de krant lezen.

Om ca. 21.30 uur gaan we slapen.

Dag 7: Dinsdag 13 oktober 2020. Haarsteeg – Lith: 31 km.

Om 7.00 uur staat het ontbijt klaar. Het is een royaal ontbijt.
We lopen naar de bushalte om terug te rijden naar Haarsteeg.
Onderweg besluiten we in Vlijmen uit te stappen en daar de route te vervolgen.
Het is even zoeken, maar we vinden vrij snel de route.
Om ca. 8.30 uur lopen we richting

Engelen. Er zijn voldoende markeringen

aangebracht.

We lopen tussen Engelen en den Bosch zonder in de plaatsen te komen.

We passeren een monumentje van het Engelenmeisje.

In 2007 vond iemand het lichaam van een meisjesbaby bij het Engelenmeer.

Het kindje was net geboren. Ze lag verpakt in een blauwe Albert Heijn-tas aan de oever van het water. Ze kreeg de naam "Engel van het Meer".

12 Dagen na de vondst werd ze begraven.

Er kwamen het eerste jaar meer dan 200 tips binnen. Bij 15 personen werd DNA afgenomen. Allemaal zonder succes.

We lopen door een nat gebied De Diezemonde.

We lopen een tijdje naast de Dieze. Daarna lopen we naast de Maas. De Dieze loopt naar den Bosch. We komen bij een plaats, waar Fort Crevecoeur zou moeten liggen.

We zien het Fort niet. Ik vraag iemand naar

het Fort, maar deze weet het ook niet. Ik lees in het routeboek, dat het Fort in de natuur is verdwenen.

We komen bij chauffeurscafé “Treuerburg”. Hier gaan we koffie drinken. We moeten eerst formulieren invullen, alvorens naar binnen mogen.

Als we vertrekken, is het nog ca. 15 kilometer naar Maren-Kessel.

We lopen over een boulevard naast appartementen. Aan de andere kant stroomt de Maas.

Bij Oud Empel staat een paaltje met een sticker van het Maarten van

Rossumpad, dat we een paar jaar geleden hebben gedaan.

Bij Empel lopen we over een sluis in het Maxima-Kanaal. Deze sluis is in 2015 geopend door koningin Maxima.

In Gewande gaan we op een bank zitten om wat te eten. Tijdens de rustpauze hebben we een mooi uitzicht over de Maas.

Als we verder gaan, blijven we in de buurt van de Maas lopen.

We lopen door een polder. Er zijn veel sloten, die met behulp van waterkeringen in verbinding staan met de Maas. Met deze waterkeringen kan het waterpeil in de polders geregeld worden.

We lopen over een dijk. Het is een breed fietspad. Er zijn wat fietsers en wandelaars.

In de buurt van het Wild gaan we vlakbij de Maas lopen. We lopen slingerend door de weilanden, die begroeid zijn met bomen en struiken. Hier en daar is het drassig. Als het flink regent, moet het hier erg drassig zijn. Er lopen hier veel schapen, die ons nauwkeurig aanschouwen, als we passeren.

Dit landschap blijft tot Maren-

Kessel. Het is hier fijn wandelen.

Op de Maas is weinig scheepvaart. Aan de waterkant zitten regelmatig vissers.

Bij navraag wordt er weinig gevangen.

Om ca. 14.00 uur zijn we in Maren-Kessel.

Jan twijfelt of hij nog genoeg tegoed op zijn OV-pas heeft staan.

Er zijn in Maren-Kessel geen winkels, dus ook geen oplaadpunten.

We besluiten maar door te lopen naar Lith.

Misschien dat we daar wel een oplaadpunt kunnen vinden.

We lopen in een flink tempo naar Lith via de N625. Het is ca. 5 kilometer.

In Lith zijn wel winkels, maar geen oplaadpunten.

We nemen de bus naar Oss. Op het station kan opgeladen worden.

We nemen hier de trein.

Jan stapt uit in Tilburg en rijdt met de bus naar Dongen. Ik stap uit in Etten-Leur, waar Corrie mij ophaalt.

Om ca. 17.00 uur ben ik weer thuis.

=====

Dag 8: Maandag 25 april 2021. Lith – Ravenstein: 30 km.

Mijn trein vertrekt om 7.00 uur in Etten-Leur naar Oss. In Tilburg stapt Jan ook in. Vanuit Oss rijden we met de bus naar Lith. De gehele rit zijn Jan en ik de enige passagiers.

Om 8.30 uur zijn we in Lith en kunnen we onze wandeling beginnen op de markt in Oss. Hier zijn we in oktober geëindigd.

Op de markt staat een paaltje met knooppunten. Hier gaan wij beginnen. Het is eenvoudig de route te vervolgen.

De route loopt weer naar de Maas.

We passeren een groot sluizencomplex. De tweede sluis is in 2003 officieel in gebruik gesteld door Princes Maxima en heten dan ook De Princes Maxima Sluizen.

We lopen naar Lithoijen langs de Maas.

Er waait een stevige noorder wind. Ondanks de zon, is het erg koud.

We lopen steeds op een dijk. Dus volop in de wind.

We lopen naar het plaatsje Ooijen.

We passeren een kunstwerk, waar ik de betekenis niet van begrijp. Het zijn twee mannetjes, die tegen een object duwen. Verderop staat een uitkijktoren "Natuurgebied Hemelrijkse Waard".

Bij een boerderijtje staat een bordje, dat er koffie is. We lopen naar de achterzijde en zien een terras. Het is een bende op het terras en het is, zo te zien, al tijden niet gebruikt. We gaan op een stoel zitten en eten een broodje. De tuin moet nog winterklaar gemaakt worden.

Om ca. 11.00 uur gaan we verder. We lopen nu naar Het plaatsje Macharen en passeren het Kasteel van Ooijen. Het kasteel is wit

geschilderd. Ik vind dit niet passen bij een kasteel.

Vlakbij de weg staat een paal met een ooievaarsnest. De ooievaar staat op het nest en fatsoeneert het. Misschien is dit wel voor de aanstaande bevalling. Bij een kunstwerk staat de tekst "Kunst aan de Maas".

Onderweg zien we maar weinig wandelaars. Zeker niet, die ook deze route lopen.

We naderen het gehucht Macharen en moeten een stuk omlopen om over een sluisje aan de andere kant van het Burgemeester Delenkanaal te komen.

We zien alleen de buitenkant van het plaatsje.

We komen weer uit bij het de Maas. Aan de overkant van de Maas ligt de plaats Maasbommel.

Het is nog 5 kilometer naar Megen.

In het recreatiegebied De Gouden Ham zien we wel vier jachthavens. De Gouden Ham is een binnenmeer met een open verbinding met de Maas.

Om ca. 13.00 uur zijn we in Megen. In het centrum kunnen we op een bank een broodje eten. We kunnen nergens koffie kopen, want het is maandag en dan is alles gesloten.

Het is intussen erg warm geworden. We ontdoen ons van de overvloedige kleding en gaan in de korte broek verder.

We verlaten Megen via de

Gevangenentoren. Deze toren is tegenwoordig een restaurant en was vroeger een gevangenis. Vroeger was het water en brood. Tegenwoordig is het dineren. Bij een camping kunnen we eindelijk koffie drinken. Op het terrein staat een koffieautomaat. We genieten van de heerlijke koffie.

De bazin komt een praatje maken. We hoeven niet te betalen. Ze hoopt, dat we nog een keer terugkomen.

Ze tuiniert biologisch. Het is leerzaam hier met haar over te praten.

We komen nu door een akkerbouw gebied. Er zijn veel boeren de akkers aan het bemesten met drijfmest. De mestgeur is niet aangenaam.

We komen weer uit bij de Maas. Het pad loopt door weilanden.

Het is hier niet fijn lopen, want de bodem is zeer ongelijk.

Op de grasdijk lopen een tiental bruine koeien. Ze lopen dreigend achter ons aan. Als we terug dreigen, blijven ze even achter ons, maar even later zijn ze er weer.

We komen een drietal wandelaars tegen, die ook dit pad lopen, maar in tegenover gestelde richting. Ze zijn van vandaag begonnen in Ravenstein en lopen tot Megen.

We komen langs de plaatsjes Dieden, Demen en Neerlangel. Door een onduidelijkheid komen we op een fietspad terecht. Dat is toch wel fijn om even over asfalt te lopen.

Verderop komen we weer op de route, dus het weiland. We moeten nog een paar maal prikkeldraden passeren, maar het lukt zonder kleerscheuren. Tegen 17.00 uur arriveren we in Ravenstein. Ons hotel de

Keurvorst staat niet ver van de route. Het is een oud hotel. Het is er sfeerloos. Het restaurant is door de Corona gesloten.

We kunnen via een trap naar onze kamer. De kamer is klein en gedateerd.

We douchen en maken een rondje door Ravenstein.

Ravenstein is ook een vestingstad.
We zoeken uit hoe we
morgenvroeg Ravenstein
kunnen verlaten voor de
laatste etappe.
We bestellen bij de receptie
het avondeten.
We moeten op de kamer
eten. De tafel is erg klein en
de stoelen zijn erg
ongemakkelijk
's Avonds kijken we TV. Jan

wil persé naar de Meilandjes kijken en we kijken nog even “ Ik bewonder mij”.
Om 10 uur gaan we slapen. Morgen de laatste etappe.

=====

Dag 9: Dinsdag 26 april 2021. Ravenstein – Grave: 27 km.

Het ontbijt hebben we om 7.00 uur besteld. Het is weer hetzelfde als gisteren. Een veel te kleine tafel en ongemakkelijke stoelen.

Om 7.30 uur vertrekken we.

We lopen het stadje uit en weer naar de Maas. De Maas is hier niet zo breed,

zodat we huizen aan de overzijde goed kunnen zien.

Het is weer fris met een zonnetje.

We hebben in Ravenstein meerdere malen symbolen van het pad The Walk of Wisdom. Dit pad ga ik eind mei lopen met Jef.

Via de Maasdijk komen we bij het plaatsje Meerloon. Het is een gehucht met weinig bezienswaardigheden.

We verlaten de Maas en gaan langs het riviertje Bronk lopen. Een paar kilometer verder gaan we via een brug

naar Keent. Dit is ook weer een gehuchtje.

Twee kilometer na Keent komen we bij een splitsing. We kunnen rechtstreeks naar Grave. Dan lopen we vandaag maar 10 kilometer. We kunnen ook een extra ronde maken van ca. 20 kilometer. Wij kiezen voor de extra ronde en gaan rechtsaf richting Reek.

We zijn vrij snel in Reek. We kunnen nergens koffie drinken. Het is vandaag Koningsdag en alle bakkers zijn

gesloten. De cafés zijn al een paar maanden gesloten door de Corona lockdown. Regelmatig zien we bij een oprit van een huis kinderen zitten met allerlei spulletjes, die ze te koop aanbieden.

Vorbij Reek kloppen de knooppunten op de paaltjes niet met onze beschrijving.

Bij toeval komen we bij knooppunt 91. Hier moeten we wel komen, maar we hebben een paar knooppunten gemist. We begrijpen dit niet, Want even hiervoor klopten onze kaart en de nummers op de paaltjes wel. We komen in het plaatsje Driehuis. Het is een gehucht met enkele boerderijen.

Even later komen we bij de Rijksweg. Het klopt nu weer niet.

We volgen de Rijksweg naar Velp.

We verlaten weer vrij snel Velp en lopen richting een bos. Hier gaat het weer fout. De nummering stopt en het wordt weer dolen.

We komen uit bij knooppunt 77. Dit nummer staat ook op onze kaart.

Daarna zien we weer geen nummers. We lopen maar richting Velp.

Buiten Velp komen we weer bij een knooppunt, dat ook op onze kaart staat,

Na verloop komen we weer bij de splitsing van

vanmorgen. Nu gaan we wel richting Grave.
We lopen weer over een dijk. Het is hier wel druk met wandelaars. Wij denken in Grave aan te komen, maar het blijkt Oud-Velp te zijn. Om ca. 14.00 uur arriveren we aan de rand van Grave.
We zien een bushalte. Deze bus gaat naar Nijmegen. Na 45 minuten merken we, dat op Koningsdag niet rijdt.

Aan de overzijde zien we een bushalte, waar de bussen ook naar Oss rijden. Deze bus arriveert vrij snel en we rijden naar Oss. Wij zijn weer praktisch de gehele route de enige passagiers.
In Oss kunnen we vrij snel de trein nemen.
Jan stapt in Tilburg uit en ik arriveer om ca. 17.00 uur in Etten-leur.

=====

Nawoord.

Het was een mooie tocht. Over het algemeen waren de markeringen goed. Behalve de laatste dag bij het extra rondje naar Grave. We hebben hier veel gedood.

Normaal zijn de pijltjes voorzien van de nummering naar het knooppunt. Dat was hier niet het geval. We kwamen hierdoor vaak voor onaangename verassingen.

Diverse plaatsen hebben we beter leren kennen.

Van veel plaatsen heb ik nooit geweten, dat het vestingsteden waren.